

## زباله‌گردی خانوادگی!

دورهمی بزرگ بیرون از شهر. زن، مرد و کودک دور هم جمع شده‌اند. ماشین دهان باز می‌کند برای بالا آوردن آنچه از سطح شهر جمع کرده است. کیسه‌های بزرگ و کوچک گره‌خورده، سر ریز می‌شوند به پای شرکت‌کنندگان این دورهمی بزرگ.

به گزارش سایت خبری پرسون، کیسه‌ها به زمین رسیده نرسیده میان انگشتان منتظران از هم گسسته می‌شوند برای بیرون ریختن محتویات‌شان. عده‌ای مشتری پلاستیک‌هایند. تعدادی چشم می‌دوانند برای جمع‌کردن فلزات به درون کیسه خودشان. کاغذها و مقواها هم مشتری‌های خودشان را دارند. عده‌ای هم انگشتان‌شان را طعمه لبه تیز شیشه‌ها می‌کنند. فیلمی اثاثیه‌ای از زباله‌گردی.

عده‌ای را اما کتفی می‌خوانند. زباله‌گردانی که کیسه‌های بزرگ سیاه، زرد و سفید جابخش کرده‌اند روی کتف‌شان. کیسه‌های بزرگ، لبریز از مقوا و کاغذهای دور ریختنی. گاهی هم بار بطری‌ها و شیشه‌های شکسته را از سطلی به سطل دیگر بر دوش می‌کشند. بار پلاستیک‌ها و فلزات هم از عده‌ای دیگر سواری می‌گیرند.

تعدادی اما با موتورهای سه‌چرخ شهره‌اند در شهر. موتورهای خلاصه‌شده در چهارچرخ‌ی که در پی‌شان خیابان‌های شهر را بالا و پایین می‌کنند. تعدادی هم گاری‌ها را در پی خود میان کوچه‌ها و خیابان‌های شهر می‌کشند. اما آنهایی که شرایطشان بهتر است وانتی را برای این کار در نظر گرفته‌اند. اهواز پرایدهایی را هم دیده در خیل زباله‌گردها. زباله‌گردی شغلی که در اهواز به شیوه خانوادگی آن باب شده.

فرقی ندارد چه در دورهمی بزرگ بیرون شهر کیسه‌های‌شان را لبریز از زباله کنند، چه در میانه شهر کتفی بخوانندشان. حتی اگر کتف‌های‌شان به مرحمت چرخ‌دستی از بارکشی آسوده باشد؛ زباله‌گردند.

دوره‌ای شهرداری به فراست افتاد برای سروسامان دادن به دستفروشی شهر. قرار شهرداری بر سامان‌دادن به دستفروشی شد. «خیلی از دستفروشان برای فرار از پرداخت عوارض و <math>\text{hellip}</math> به سرعت به زباله‌گردی رو آوردند. «طی ۴-۵ سال گذشته جمعیت عظیمی زباله‌گردی می‌کنند.»

خبری از پیمانکار و مافیا نیست!

آفتاب بالا آمده نیامده از «کوت‌عبدلله»، «ملاشیه» و «عین‌دو» راهی خیابان‌های مرکزی شهر می‌شوند برای لقمه‌ای نان. ۹۰ درصد زباله‌گردها حاشیه‌نشین‌اند. به گفته هوشنگ نوبخت. اهواز ۱۳-۱۲ سالی است که میزبان مهاجران شده. افرادی که به امید زندگی بهتر از نیمه غربی خوزستان راهی اهواز می‌شوند.

چندسالی است تعدادی از ساکنان «حمیدیه»، «سوسنگرد»، «بوستان»، «شادگان»، «دشت آزادگان» و «هویزه» ساکن حاشیه‌های اهوازند. نیمی دیگر اما از «لاری»، «ایذه»، «مسجد سلیمان» و «اندیکا» آمده‌اند. به گفته این فعال رسانه‌ای ۳۰ درصد مهاجران ثبات شغلی ندارند. «زمینه فرهنگی و اجتماعی برای این مهاجران مهیا نبوده است.»

رتبه اول حاشیه‌نشینی مختص مشهد است و رتبه دوم به اهواز می‌رسد. «مشهد حاشیه‌نشینی را سروسامان داده و به نظرم اهواز رتبه اول را دارد. حاشیه‌نشینی‌هایی که اغلب کم‌سوادند و بضاعت مالی ندارند و به شغل‌های کاذب روی می‌آورند.» اهالی که در سال‌ها و ماه‌های ابتدایی مهاجرت‌شان بساط می‌کردند در گوشه‌های شهر. «اغلب زباله‌گردهای امروز قبلاً دستفروش بودند.»

دوره‌ای شهرداری به فراست افتاد برای سروسامان دادن به دستفروشی شهر. قرار شهرداری بر سامان‌دادن به دستفروشی شد. «خیلی از دستفروشان برای فرار از پرداخت عوارض و <math>\text{hellip}</math> به سرعت به زباله‌گردی رو آوردند. «طی ۴-۵ سال گذشته جمعیت عظیمی زباله‌گردی می‌کنند.»

خبری از پیمانکار و مافیا نیست، خانوادگی زباله‌گردی را اداره می‌کنند. پدرها و پسرها از سطلی به سطل دیگر سرک می‌کشند. کیسه‌های پُر شده از زباله هم گوشه خانه تفکیک می‌شوند برای فروش و عابدی خانه. «بچه‌های ۶-۷ ساله داریم که همراه پدر یا برادر بزرگ‌تر زباله‌گردی می‌کنند.»

۸۰ درصد زباله‌گردها زیر ۲۵ سال‌اند

ماده ۱۶ قانون مدیریت پسماند، نگهداری، مخلوط، جمع‌آوری، حمل‌ونقل، خریدوفروش، دفع و صدور و ساماندهی زباله‌ها را بر دوش شهرداری‌ها گذاشته. شهرداری‌ها هم از ابتدای دهه ۷۰ تفکیک زباله از مبدا را در دستور کار قرار دادند.

دستورالعملی که از سال ۹۲ در شهرهای بالای یک‌میلیون نفر لازم‌الاجرا شد. اهواز اما اجرایی‌شدن آن را به سال ۹۷ به خود دید در قالب طرحی برای ساماندهی گاری‌های جمع‌آوری ضایعات. شهردار اهواز از ۲ تا ۴ هزار زباله‌گرد در شهر خبر داده بود. «حدود ۲ تا ۴ هزار زباله‌گرد در اهواز داریم. این

موضوع لکه ننگی برای شهر است، اما از برخورد با این افراد ایا داریم.»

به باور نوبخت جمعیت زباله‌گردهای شهر بیش از رقیمی است که شهردار اعلام کرده است. «این صحبت شهردار نشان از این دارد که در این حوزه رصد نشده و اطلاعاتی وجود ندارد. به جرات می‌گویم بیش از ۶ هزار زباله‌گرد داریم. ۸۰ درصد آنها زیر ۲۵ سال سن دارند.»

آمار زباله‌گردهای شهر که بالا گرفت چهره شهر زشت شد. زباله‌گردی در همسایگی دکل‌های نفت، منابع گاز و &hellip; یعنی عین تناقض. «در حوزه کودکان کار یک نظام‌مندی به چشم می‌خورد. عده‌ای پشت‌پرده فعالیت این کودکان دیده می‌شوند. اما در زباله‌گردی هیچ نظام‌مندی دیده نمی‌شود.»

زباله‌گردی زاینده شرایط زندگی این آدم‌هاست. کاسبی ناخوشایند اما در عین حال ساده. «سود حاصل از این شغل ساده باعث بالا رفتن آمار زباله‌گردها شده است.» قبل از همه‌گیری زباله‌گردی در اهواز، زباله‌گردی خلاصه شده بود میان کارتن‌خواب‌ها اما حالا نه. «اهواز با وجود کلانشهربودن هنوز بر مبنای ایلی و قومی است.»

اعتصابات کارگری و روی زمین ماندن زباله‌ها هم بهانه خوبی است برای زباله‌گردی. اگرچه کوتاهی در فرهنگ‌سازی برای بیرون گذاشتن زباله‌ها رأس ساعت مشخص هم هست. «تعداد انبارهای ضایعاتی زیاد شده و این فرصت خوبی است برای درآمدزایی زباله‌گردها. هرچند اغلب آنها تقریباً زندگی‌شان براساس زباله‌گردی می‌چرخد.»

۱۲۰ انبار ضایعات غیرقانونی!

صدوبیست انبار ضایعات در گوشه و کنار اهواز جابخش کرده‌اند؛ انبارهای غیرمجازی که رونق بخشیده‌اند به زباله‌گردی. انبارهای ضایعاتی چشم‌دوخته‌اند به کاسبی موتورسیکلت‌های زباله‌گرد بدون پلاک. صاحبان موتورسیکلت‌ها هم امید بسته‌اند به زباله‌هایی که خیال ندارند در مبدا تفکیک شوند.

به باور یک فعال اجتماعی هیچ قانونی در این زمینه اجرایی نشده تا روزه‌روز تعداد زباله‌گردها بیشتر شود. او که نمی‌خواست نامش فاش شود عدم جمع‌آوری به موقع زباله، حجم بالا و پراکندگی زباله‌ها را در این مسأله دخیل می‌داند. «برخی اوقات زباله‌گردها فرزندان‌شان را به عنوان کارگر همراه می‌آورند. اینها جدا از کودکان زباله‌گرد هستند.»

اعتصابات کارگری و روی زمین ماندن زباله‌ها هم بهانه خوبی است برای زباله‌گردی. اگرچه کوتاهی در فرهنگ‌سازی برای بیرون گذاشتن زباله‌ها رأس ساعت مشخص هم هست. «تعداد انبارهای ضایعاتی زیاد شده و این فرصت خوبی است برای درآمدزایی زباله‌گردها. هرچند اغلب آنها تقریباً زندگی‌شان براساس زباله‌گردی می‌چرخد.»

مثل هر آسیب یا معضل اجتماعی زباله‌گردی قربانیانی دارد، قربانیانی که کودکی‌شان فدای امرار معاش می‌شود. «من جایی که از این کودکان حمایت کند، ندیده‌ام. یک موسسه حمایت از کودکان کار داریم که مطمئن نیستم از کودکان زباله‌گرد حمایت می‌کند یا نه.»

پسماند خشک اهواز، ۱۰هزار نفر را نان می‌دهد

زباله‌گردی زاینده سیاست‌های شکست‌خورده اقتصادی. معضلی اجتماعی و همه‌گیر که مختص یک شهر یا استان نیست. به باور یکی از پیمانکاران پسماند اهواز زباله‌گرد چون در سطح شهر است بیش از سایر معضلات به چشم می‌آید.

تورم افسارگسیخته کارهای ساختمانی را به خواب عمیقی فرو برده. شرایط اقتصادی درواقع بهانه‌ای شده برای تعدیل نیروی شرکت‌ها و سازمان‌ها. به باور ابوالفضل عابدینی در زباله‌گردی باید آن روی سکه را هم دید.

آمارهای شهرداری اهواز از ۴ هزار زباله‌گرد در شهر خبر می‌دهند. هرچند برحسب آمارها حدود ۳ هزار نفر در حوزه تبدیل مشغول به کار هستند. ۲۰۰-۳۰۰ نفر هم مشاغل بخش صنایع مربوطه را تشکیل می‌دهند. جمعیتی که شاغلان حوزه حمل‌ونقل به آن اضافه نشده است. «حدود ۱۰ هزار نفر در حوزه پسماند خشک فعالیت می‌کنند. شهردار چه برنامه‌ای می‌خواهد برای این جمعیت بنویسد؟ بدون کسب اطلاعات لازم و مربوطه از کسانی که در این حوزه مطالعاتی داشتند! آیا می‌شود برای ۱۰ هزار نفر بدون مطالعه برنامه نوشت بدون در نظر گرفتن ملاحظات اجتماعی، فرهنگی و شهری.» به باور «عابدینی» شهرداری اهواز اراده‌ای برای ساماندهی زباله‌گردی ندارد. «شهردار از ۲ تا ۴ هزار زباله‌گرد می‌گوید و این یعنی هیچ اشرافی به شهر اهواز ندارد.»

دزدی زباله؛ ۲۰۰-۳۰۰ تن در روز! دزدی زباله؛ ۲۰۰-۳۰۰ تن در روز!

یکی از آمارهای دیگر شهردار اهواز مربوط به حجم زباله‌های روزانه شهر بود. شهردار اهواز از هزار و ۵۰۰ تن زباله تولیدی در اهواز طی ۲۴ ساعت خبر داده بود. «منطقه ۳ اهواز حدود صد و ۱۰ تن روزانه زباله تولید می‌کند. سهم منطقه ۶ حدود ۸۰ تن زباله در روز است. جمع هشت منطقه و براساس تعهد پیمانکار روی کاغذ باید روزانه ۸۰۰ تن زباله جمع‌آوری شود.»

به گفته این پیمانکار پسماند از این ۸۰۰ تن روزانه تنها ۵۰۰ تا ۶۰۰ تن به سایت دفع می‌رسد. «۲۰۰-۳۰۰ تن باقیمانده دزدیده می‌شود.» مشکلات اقتصادی شاید بهانه‌ای باشد برای ماشین‌های شهرداری تا در میانه راه سری به سایت‌های غیرقانونی خارج از شهر بزنند. «اغلب این زباله‌ها در سایت‌های غیرقانونی خارج از شهر به فروش می‌رسند.»

اهواز قریب به ۷۰۰ انبار ضایعات به خود می‌بیند. در هر انبار حدود ۵-۶ نفر مشغول به فعالیت هستند. «قریب به ۱۰۰ کارگاه جانبی هم در این حوزه فعالیت می‌کنند. در هرکدام از این کارگاه‌ها هم حدود ۵-۶ نفر مشغول به فعالیت‌اند.»

پسماند در اهواز روی زمین نمی‌ماند. «زباله خشک در اهواز چند دقیقه هم روی زمین نمی‌ماند و زباله‌گردی آن را سهم خود می‌کند.»

به گفته «عابدینی» بحران پسماند اهواز به دو سال قبل برمی‌گردد. «نه مدیرعامل قبلی و نه مدیرعامل فعلی تخصص و تجربه این حوزه را ندارند. شهرداری اهواز، پسماند را کرده محلی برای راضی نگه‌داشتن اعضای شورای شهر.»

با سیاست قهرآمیز نمی‌توان پدیده‌ای اجتماعی مانند زباله‌گردی را حل کرد. «بدون فرهنگ‌سازی و مطالعات اجتماعی محکوم به شکست است.» در حل معضلات اجتماعی باید ملاحظات فرهنگی و اجتماعی را مدنظر قرار داد. «زباله‌گردی در اهواز زیاد است، چون اقتصاد ورشکسته دارد و کار نیست.»

۲۵ تن پسماند عفونی چه سرنوشتی دارد؟

بیست‌وپنج تن زباله عفونی، تولید روزانه شهر اهواز؛ زباله‌ای که هنوز به‌طور شفاف مشخص نیست به چه طریقی دفن می‌شود. «خطر واقعی زباله‌گردی نیست. خطر واقعی طفره‌رفتن شهرداری اهواز در حوزه پسماند عفونی است.» به گفته «عابدینی» از هر مطب پزشکی و بیمارستان ماهانه پولی دریافت می‌شود برای جمع‌آوری و دفع پسماند عفونی. «شهردار اهواز شفاف به شهروندان توضیح بدهد بالای ۲۵ تن پسماند عفونی را چطور دفع می‌کنند.»

به باور این پیمانکار پسماند، فساد و تخلف پاشنه آشیل معاونت‌های شهرداری اهواز است. «شهرداری اهواز در سه حوزه جمع‌آوری، جابه‌جایی و دفع پسماند دچار مشکل است.» شهرداری اهواز مشکل را در پیمانکاران می‌بیند. گروهی که با یک امضای شهردار خلع و نصب می‌شوند! «مشکل در ساختار شهرداری است. به گمان شهردار ۴ هزار نفر زباله‌گردی می‌کنند و این یعنی ۴ هزار نفر نیروی فعال آماده به خدمت تولید کشور.»

به باور «عابدینی» با سیاست قهرآمیز نمی‌توان پدیده‌ای اجتماعی مانند زباله‌گردی را حل کرد. «بدون فرهنگ‌سازی و مطالعات اجتماعی محکوم به شکست است.» در حل معضلات اجتماعی باید ملاحظات فرهنگی و اجتماعی را مدنظر قرار داد. «زباله‌گردی در اهواز زیاد است، چون اقتصاد ورشکسته دارد و کار نیست.»

طی دو دهه در حوزه زباله و پسماند درست عمل نشده است. مخازن زباله، مشوق افراد به زباله‌گردی!

پیشنهاد اجرای طرح زوج و فرد جمع‌آوری زباله در اهواز. پیشنهادی که شهردار اهواز برای سروسامان دادن به پسماند از آن گفته بود. شهردار اهواز دلیل این بی‌سامانی را در تسلط پیمانکاران طی دو دهه گذشته می‌داند. رضا امینی می‌گوید در این دو دهه نظارت درستی بر عملکرد این بخش وجود نداشته است. «در این مدت در حوزه زباله و پسماند درست عمل نشده است.»

اهواز هنوز مخازن بزرگ زباله را در گوشه و کنار شهر می‌بیند. مخازنی برای تلنبارشدن زباله‌ها طی ۲۴ ساعت. «همین مسأله به سلامت و محیط‌زیست آسیب می‌زند. ما این مخازن را در شهرهای دیگر نداریم و سیستم تفکیک از مبدا صورت می‌گیرد.» به باور شهردار اهواز همین مخازن افراد را ترغیب به زباله‌گردی می‌کند. «زباله‌گردها زباله‌های خشک را جدا کرده و زباله‌های تر در مخازن می‌مانند و ایجاد آلودگی می‌کنند.»

امینی از تغییر ماهیت زباله‌گردی در اهواز خبر می‌دهد. جمعیتی که به باور شهردار اهواز باید رسماً زیر نظر شرکتی فعالیت کنند. «ما متولی ساماندهی زباله‌گردها نیستیم، چون آنها رسمیت ندارند. ارزش‌افزوده پسماند خشک باعث شده افراد غیررسمی اقدام به جمع‌آوری زباله کنند.»

مشتریان زباله‌گردهای غیررسمی، مراکز غیررسمی‌اند. مراکزی که پروسه تفکیک را انجام داده و درنهایت هرکدام از پسماندها را به دست مصرف‌کننده‌اش در چرخه می‌فروشند. «این رویه نیازمند ساماندهی است. باید ماشین‌آلات پسماند مجهز شوند. اپلیکیشنی هم در این خصوص باید راه‌اندازی شود.» اپلیکیشنی که شهروندان از طریق آن به شهرداری برای بردن زباله اطلاع می‌دهند. «تفکیک از مبدا راهکار شهرداری است برای حل معضل زباله‌گردی در شهر. در مناقصه‌های جدید پیمانکاران موظف به تفکیک خواهند بود.»